

יבית אומר

עלון שבועי לכבודו של רבנו הגדול
מרן רבי **עובדיה יוסף זצוק"ל**

פרשת תולדות
שבת מברכין
חשון תשפ"ה
גיליון מס' 531

דבר העורך הרב יצחק בר זכאי

ואלה תולדות יצחק בן אברהם (כ"ה, י"ט)

פרשת תולדות מתארת את צעדיו הראשונים של עם ישראל על במת ההסטוריה, עוד בהיות יעקב ברחם אמו כבר טעם את הטעם המר של ההתגוששות והאבקות עם אחיו עשיו, ועל תלונת רבקה למה זה אנוכי? השיב הקב"ה "שני גויים בביטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו" דרכיהם תפרדנה מן הקצה אל הקצה, עשו - הוא סמל הגישום, איש יודע ציד, זולל וסובא חי על חרבנו. יעקב - הוא סמל הנשמה העדינה, איש רוח, איש תם יושב אוהלים. מיני אז עברו אלפי דורות וההתרוצצות טרם נפסקה. קיימות האבקות והתמודדות נצחית בין בעלי הגוף, ובעלי הנשמה, בין נושאי דגל הקדושה, ובין נושאי דגל הטומאה. מצב האיום העולמי מבטא את התחושה הרווחת כי אין פתרון להתגוששות הבלתי פוסקת של אור וחושך, מלחמה לה' בעמלק **מדור דור** (שמות י"ז) **אמר רשב"י**: הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב (ספרי, בהעלותך ט') והוא יהיה **פרא אדם** הנאמר על ישמעאל, משמעו שישמעאל ישאר לנצח פרא אדם. **והוסיף החפץ חיים**: ואף אם התאספו כל עמי התרבות שבעולם וירצו לחנק את ישמעאל לבן תרבות **לא יצלה בידם**, העידה התורה והוא יהיה פרא אדם, יהיה פירושו גם לעתיד, לנצח. ואף אם ישכיל להיות פרופסור, עורך דין, ישאר **פרופסור פרא אדם**, **עורך דין פרא אדם**, וסיים החפץ חיים בכאב: **אוי**, מי יודע מה הפרא הזה עלול עוד לעשות באחרית הימים.

שבת שלום!

שעון חורף:

שקיעת החמה - 16:39

נץ החמה - 6:19

סו"ז ק"ש: מג"א - 8:19 הגר"א - 8:51

סוף זמן תפילה: הגר"א - 9:43

צאת שבת - 17:10

זמן ר"ת במוצ"ש - 17:44

הזמנים הם לפי אופק ירושלים

פנינים מתורתו על פרשת השבוע

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כ"ה, י"ט) **העיר מרן זיע"א**: מדוע כפלה התורה באומרה יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק. **והסביר**: מדרכו של עולם אם ישנו אדם אשר קרוב משפחתו עשיר גדול, הרי שהעני מתפאר בפני הבריות ואמור פלוני העשיר הגדול הוא קרוב משפחתו, אך העשיר עצמו מסתיר זאת ומתבייש באותי עני, וכן הדבר באב ובנו - פעמים שהאב אדם חשוב ונכבד, והבן אינו כן, ואז הבן מתפאר באביו אך האב אינו מפאר בבנו. ואולם כאשר האב והבן שניהם גדולים וחשובים הרי שאז **שניהם מתפארים** זה בזה, כי כבוד הוא להם, **וכן גם באברהם ויצחק** - שניהם התפארו אחד בשני - יצחק היה מתפאר באברהם אביו שנאמר **יצחק בן אברהם**, וכן אברהם התפאר ביצחק בנו שנאמר **אברהם הוליד את יצחק**.

ויתרוצצו הבנים בקרבה (כ"ה, כ"ב)

כתב רש"י: כשהיתה עוברת על פתחי עבודה זרה עשיו מפרכס לצאת **וכתב מרן זיע"א**: הקשו המפרשים מהגמ' (בסנהדרין צ"א) שאין יצר הרע נכנס באדם אלא **לאחר שיוולד** שנאמר לפתח חטאת רובץ, ואיך אי"כ היה לעשיו יצר לצאת לעבוד ע"ז כשהיה בבטן אימו? **וכתב בספר חסידים** (סי' תתשל"ז) שאותם שיש להם יצר הרע כבר בבטן אימם הם מאותם תתקע"ד (974) דורות שהם **עזי פנים שבדור**. **(מאור ישראל ח"ב עמ' רס"ו)**

ויאמר הקול קול יעקב והידיים ידי עשו... ויברכהו (כ"ז, כ"ב)

העיר מרן זיע"א: כיון שליצחק היה ספק מי זה שעומר מולו, עשיו או יעקב, מדוע ברכו, והרי ספק ברכות להקל! **והסביר**: עשיו עשה תנאי עם יצחק ואמר לו, שהוא ישנה את קולו **לקולו של יעקב**, וכך לא יוכל יעקב לרמות, כי מסתמא גם יעקב ישנה את קולו **לקולו של עשיו** כדי לקבל את הברכות, ואולם יעקב שהיה תם וישר לא שינה את קולו. ועל כן אמר יצחק: הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו, ששני הדברים מוכיחים שהוא עשיו כפי התנאי שעשו ביניהם, ולכן ברכו.

ויעקבני זה פעמיים את בכורתי לקח, ועתה לקח ברכתי (כ"ז, ל"ו)

ביאר מרן זיע"א: "שאותו הסיר" שהכין בו יעקב תבשיל ליצחק, וע"י כך לקח את הברכות, "באותו הסיר" הכין יעקב נזיד עדשים להאכיל את עשיו, וע"י כך לקח את הבכורה, וכשנכנס עשיו ליצחק ברח יעקב, והשאיר את הסיר שם, ועשיו הכיר שזה הסיר של יעקב, והצביע על הסיר ואמר: ויעקבני זה פעמיים, שבעזרת סיר זה רימה אותי יעקב פעמיים, גם בכורתי לקח, וגם את ברכתי לקח.

מעשה רב

סיפר רבי בן ציון מוצפי שליט"א:

בזמנו היתה איזה שמועה שיש חדשה מרעשה שמרן זיע"א חלם חלום והשמועה הכתה גלים בעולם.

למחרת ביום שלישי אני אישית נסעתי לביתו של מרן, ואני רוצה לספר לציבור מה ששמעתי שיש בזה צורך רבים.

מרן בדרך כלל היה נכנס לישון בשעה 2 או 3 לפנות בוקר, באותה שבת השעון שבת בביתו של מרן כוון לשעה 1:30 בלילה ובני ביתו הלכו לישון, ומרן המשיך ללמוד והחשמל נכבה, אך מרן המשיך ללמוד כי היה עסוק בסוגיה הלכתית ולכן הוא גרר את הכסא עם הספרים למסדרון של הבית והמשיך ללמוד עד השעה 2:30. בסביבות 2:30 הוא התעייף ונכנס לחדר השינה לישון ואז הוא ראה בחלומי, ואני מספר כפי ששמעתי מפיו:

הוא רואה בחלומי שהוא נמצא בכותל המערבי והוא מלא עד אפס מקום. וראה את כל המקום פתוח עד הירדן כולו מלא יהודים, הגיעו מליונים רבים כך לשונו גם מחוץ לארץ ומהגולה ומלך המשיח נמצא בראשם ויש שם דגל שכתוב עליו, ורוח אפס ימית רשע ומישהו מכריז ואומר:

שעבר עם הרשע מן העולם, ובטל שלטון הרשע כלל ועיקר, והתחיל לשרור שלום בארץ ושקט ושלוח נסוכים על כולם,

המשיח צועק ואומר מי לה' אלי

ואז פונה מרן למלך המשיח ושואל אותו, ואני שאלתי את מרן איך כב' זיהה אותו, אז הוא בתחילה דחה אותי בקש, ואח"כ אמר לי איזה מילים שאין לי רשות לומר בפומבי, והמשיח היה הדור פנים, והשכינה על פניו, מהפנים עד השמים. קרני הוד כמו למשה רבינו, ומשיח אומר לו: אני יודע שעם ישראל בצער, ואני עדין לא מגיע ולא מתגלה כי זה בגללינו, בגלל ששומרי התורה לא עושים כלום למען עם ישראל.

ואמר למרן: לך ותאמר לכל האברכים שיצאו לקרב את כל היהודים להקב"ה, שילמדו חברותות עם החילונים... וישלחו את הבנים שלהם למקומות תורניים... שידאגו שיהיה הפרדה בין בשר לחלב. וידריכו הנשים את נשותיהם של החילונים...

ובסוף אמר למרן: שתדע ותאמר בשמי שכל מי שיעשה למען הדת, אלו המילים שאמר למרן, מי שיעשה למען הדת עתיד לקבל פרס מאת מלך המשיח

ואמר לי מרן: קמתי בשעה 3:00 מבעות (וכך לשונו של מרן)

ולא יכולתי לישון עד אור הבוקר.

בסעודת שבת מרן סיפר לבני ביתו את כל החלום לפרטי פרטים.

יש עדיין פרטים חסויים ואי אפשר להוציא אותם עדיין החוצה,

אבל מרן גילה חלק מהדברים שאמרת בפומבי וחלק מהדברים שניתן לומר אני אומר לכם כאן.

ומרן ביקש ממני באופן אישי לעמוד בראש הארגון ישראל אחים וכתב לי גם ברכה ואליהם הצטרפו, רבי שלום כהן. רבי שמעון בעדני. רבי משה צדקה, רבי שלמה עמר, רבי יצחק יוסף, רבי יהודה מועלם, רבי ראובן אלבו.

ובמכתב זה נכתב שמבקשים מכל האברכים לצאת ולהפיץ את אור היהדות ולקרב את אחינו החילונים, כי זה חלום של ליל שבת

שהוא נמשך כחצי שעה בין השעות 2:30-3:00 לפנות בוקר

ואם מרן נדדה שנתו באותו לילה סימן שהחלום הזה אמיתי,

וזה אומר דרשני, כי בשמים דורשים מאיתנו לצאת ולזכות את הרבים ולקרב את אחינו בשרינו.

כינור הירתי

מהו מקור הפתגם?

1. **אב אחד** יכול לפרנס עשרה בנים, ועשרה בנים אינם יכולים לפרנס אב אחד
2. **דברים היוצאים** מן הלב נכנסים אל הלב
3. **האמת לא** ביישנית ולא פחדנית
4. **העולם הזה** דומה לסולם זה עולה וזה יורד
5. **הכסף הוא** ראש המדברים בכל מקום
6. **רוב כהנים** עשירים הם
7. **רצונו של** אדם זהו כבודו
8. **שינה בשבת** תענוג
9. **שקר אין** לו רגליים
10. **שער** שאינו פתוח לצדקה, פתוח לרופאים

תשובות

1. **כתב השל"ה הקדוש** (שער האותיות אות ד') שמעתי אומרים: כשבר יעקב למצרים לסמוך על שולחנו של יוסף בנו אמר יעקב: "אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך", כלומר, הוא בעיני קשה כמות שהוכרחתי לבא אליך. אמרו במשל: אב אחד מפרנס עשרה בניו באהבה, ועשרה בנים לא מפרנסים באהבה אב אחד.

2. **כתב רבינו תם** בספר הישר (שער י"ג): כאשר אדם ייסר לתלמידו, אל ישכח לייסר נפשו עמו כי לא נכון לאדם לייסר לזולתו במה שהוא אינו עושה, כי כל דבר שיצא מן הלב – יכנס ללב.

3. **כתב בשו"ת** התשב"י (ח"ד, חוט המשולש סי' ה') הייתי רוצה לראות את ראיותיו מן הפוסקים, ולא שיחלק חילוקים מדעתו כאילו דבריו מסורים לו מסיני וכו' ואע"פ שאומר שהוא מכירנו ואוהבנו – האמת לא ביישנית ולא פחדנית, והיא אהובה יותר ממנו.

4. **במדרש תנחומא** (מטות ס"ו) שאלה מטרונותא את רבי יוסי בן חלפתא, בכמה ימים ברא ה' את עולמו השיב לה: לששת ימים, ושוב שאלה ומאותו יום מה הוא עושה השיב ר' יוסי: **יושב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה**, לכן נאמר: כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים, נוטל נכסים מזה ונותן לזה.

5. **במשנה קידושין** ב': האשה נקנית בכסף, בשטר, ובחזקה וכתב שם המאירי: והקדים את הכסף, מפני שהוא ראש המדברים בכל מקום.

6. **כתב הרמב"ן** (דברים ל"ג, י"א) בשם הספרי: בברכת משה רבינו את הלווי אמר: ברכ' ה' חילו – בנכסים מכאן אמרו **רוב כהנים עשירים הם**.

7. **משופר בירושלמי** (פאה פ"א) כשהיה חוזר ר' ישמעאל מבית המדרש היה אמו רוחצת רגליו ושותה את המים וכשרצה לסרב לה ר' ישמעאל, אמרו לו חכמים: **הואיל והוא רצונה** – הוא כבודה.

8. **כתב השל"ה הקדוש** (שבת, נר מצוה נ"ג) שינה בשבת תענוג ובלבד שלא ירבה בה יותר מדאי.

9. **בתקוני הזהר** (כ"ז) ואיהו נחש שדיבר שקר על קב"ה – השקר אין לו רגליים כך הנחש אין לו רגליים על גחונך תלך.

10. **כתב החיד"א** (פתח עניים ב"ק פ"ה) שמעתי משם גדול אחד שפירש: שמי שאינו עושה צדקה עם העני בחושבו שאם הקב"ה עשאו עני

איך אני יסתור גזירתו ויתן לו צדקה, כך ינהגו איתו מידה כנגד מידה, שאם הוא יחלה ויקרא לרופא שירפאהו, לדעתו המשובשת של בעה"ב איך יבקש לסתור גזרתו יתברך שנתן לו החולו?

אלא מוכרח שיאמר שהקב"ה שנתן החולי מתרצה בזה שיתרפא,

כי רחום וחונן הוא ומזה יתעורר אדם לבטל דעתו בעצת יצרו,

ויתן צדקה לעניים. (עיי' מדרש רבה פרשת נשא פרשה ט')

הלכות ברכות

* **עוגה** שהרוב שלה סוכר וביצים, ויש בה **מיעוט קמח**, מ"מ מברכים עליה בורא מיני מזונות, אבל ברכה אחרונה (על המחיה) לא יברך עליה אלא א"כ יש בה שיעור **כזית דגן** בכדי אכילת פרס (שלושה ביצים) ואכל ממנה שיעור כזית, ואפילו שלא אכל שיעור כזית מן הדגן אלא אכל שיעור כזית מתוך כל התערובת, הכל נחשב לדגן, ואם אכל כזית מברך על המחיה.

* **אם** אוכל פת הבאה בכיסנין שעשוי מסתם דגן מחמשת המינים חותם בברכת על המחיה על הארץ ועל המחיה, כי רוב הדגן של ארץ ישראל, הוא מובא מחוץ לארץ.

אבל אם הוא יודע שהדגן מארץ ישראל כגון מצה שמורה משעת קצירה שבודאי היא מא"י, אם עשה עוגות מקמח **מצה**, חותם בברכה על הארץ ועל מחיתה.

* **בנוסח** ברכת על המחיה חותמים "על הארץ ועל המחיה" ואין להוסיף ועל הכלכלה.

* **האוכל מפירות** שבעת המינים ואכל גם תפוחים וכיו"ב, אין צריך לברך בורא נפשות רבות על התפוחים שגם התפוחים פרי עץ הם.

* **האוכל מפירות** שבעת המינים ואכל גם בשר, או דגים, או ביצים, מברך ברכה מעין שלוש ואחר כך ברכת בורא נפשות.

* **האוכל מפירות** שבעת המינים ואכל גם **פירות האדמה**, יקדים לברך בורא נפשות רבות על פירות האדמה, ואח"כ יברך ברכת מעין שלוש, ואם טעה והקדים לברך מעין שלוש, כיון שהזכיר בברכתו "ועל תנובת השדה" וחותם בה "על הארץ ועל הפירות", גם פירות האדמה בכלל זה, הילכך לא יברך אח"כ בורא נפשות, שספק ברכות להקל.

* **מי ששתה** רביעית יין, ואכל כזית מפירות שבעת המינים, בברכת מעין שלוש יזכיר גם על הגפן ועל פרי הגפן וגם על העץ ועל פרי העץ, ויכול אף להוציא ידי חובה את חבירו שאכל רק כזית פירות שבעת המינים, כי הזכרת הגפן שמזכיר לא נחשבת הפסק עבור חבירו.

* **על כל ברכה** שאדם שומע, אחר הזכרת השם, טוב שיאמר "ברוך הוא וברוך שמו"

אבל השומע ברכה מחבירו ומתכוין לצאת בזה ידי חובתו, כגון ברכת תקיעת שופר או ברכת המגילה, לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו", שמאחר ששומע כעונה, אסור לו להפסיק באמצע ברכה, וכן כל אדם יזהיר את בני ביתו ששומעים את ברכת הקידוש או ההבדלה ומתכוונים לצאת ידי חובתם בשמיעתם, לבל יאמרו "ברוך הוא וברוך שמו", הרי זה משנה ממטבע הברכה, ודעת כמה אחרונים שלא יצא ידי חובתו וכן דעת הגר"מ פיינשטיין באגרות משה ח"ב (או"ח סי' צ"א) אבל להלכה יש לפסוק כמ"ש המשנה ברורה (סי' קכ"ד סי"ק כ"ו) שבדיעבד לא חוזר.

* **המסופק** אם בירך על המאכל ורוצה להמשיך לאכול, ירהר הברכה בלבו, ולא יוציא בשפתיו שבוה יוצא ידי חובה לדעת הרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות פ"ז) ובהרהור אין איסור ברכה לבטלה

* **כל** הברכות כולן אם נסתפק לו בהן אם בירך או לא בירך, בין ברכה ראשנה בין ברכה אחרונה **אינו** חוזר לברך מפני שהן מדברי סופרים וספק ברכות להקל חוץ **מברכת המזון** שאם אכל כדי שביעה ועדיין לא נתעכל המזון שבמעיו והסתפק אם ברך, **חוזר ומברך**. מפני שהיא של תורה.

(חזון עובדיה, ברכות)

סיפור השבוע

מעשה היה בעיר פוזנא, שם חלה יהודי במחלה נדירה, ולא מצאו מזור למחלתו.

מֶרֶן הגאון רבי עקיבא איגר ידע על מצבו הקשה של היהודי, וכששמע שהגיע לעיר רופא בכיר מאוד, מיהר ללכת ולבקש ממנו בכל לשון של בקשה שיבוא לבדוק את היהודי החולה. הרופא הנוכרי אכן נאות מפני כבודו של הרב, לאחר שבדק את החולה הניף ידיו בתנועת ביטול ואמר **שאבדה תקוותו של החולה הזה**, וטוב שיעשה אם יצווה לביתו לפני שיפרד מהעולם הזה.

שאל רבי עקיבא איגר, וכי רופא גדול כמוך לא יכול למצוא מזור למחלה הזאת? הרי אתה רופא בכיר מאוד!

השיב לו הרופא בארשת חשיבות, אכן, אני רופא בכיר. ואפילו הקיסר ירום הודו נזקק לשירותי המקצועיים. אבל מה אומר ומה אדבר, המלחה הזאת שבה חלה האיש, יש לה רק תרופה אחת, והיא לשתות מים שבהם התבשל בשרה של **ציפור נדירה מאוד**.

הוסיף הרופא וסיפר שגם הקיסר חלה באותה מחלה, והיה צורך להשיג את הציפור הנדירה, ואכן שלח הקיסר עשרות משלחות של ציידים מומחים שבילו במשך ימים שלמים ביערות ועל ההרים הרמים, עד שהצליחו לתפוס ציפור אחת ממין זה, ועל ידה החלים המלך ממחלתו.

הודה רבי עקיבא איגר לרופא שיצא מהמקום, ולאחר מכן פרש לקרן זוית **והתפלל בכל לב**: ריבונו של עולם, הרי ישראל בני מלכים הם, איך יתכן שלמלך בשר ודם, שאינו בן ברית, הושגה הציפור הנדירה. וליהודי יקר זה בנו של מלך מלכי המלכים לא תימצא הציפור הנדירה כי אין בידו כסף לממן משלחות ציד רבות??!

לאחר שסיים את תפילתו, פתח רבי עקיבא איגר את החלון, **והציפור הנדירה התיישבה על ענן החלון**. לקחה רבי עקיבא איגר, וביקש שישחטו אותה כדת, ובישלו את בשרה כדי לרפא את החולה, אבל את הכנפיים כך ביקש, שיחזירו אליו כי רצונו **להחזיק בהן למשמרת**.

לאחר מספר שנים הגיע אותו רופא לפוזנא פעם נוספת, ומתוך סקרנות בא לרבי עקיבא איגר ושאלו מה עלה בגורלו של אותו חולה אנוש. סיפר לו הרב דברים כהווייתם, **ואף הראה לו את כנפי הציפור הנדירה**. נענה הרופא ואמר: "רק לרבנים של היהודים קורים ניסים ונפלאות שכאלו".

גימטריה בפרשה

(מרבי יעקב ישראל קנייבסקי)

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר (כ"ו, ה') – אמרו חז"ל "קיים אברהם אבינו אפי' ערוב תבשילים."

"שמע אברהם בקלי וישמר" **בגימ'** "קיים אפילו ערוב תבשילים"

כמעט שכב אחד העם (כ"ו, י') פירש"י המיוחד שבעם זה המלך (אבימלך) "העם" **בגימ'** "זה אבימלך"

ואעשה אתם מטעמים (כ"ז, ט') ע"י תרגום יהונתן – אחד לקרבן פסח ואחד לקרבן חגיגה
"מטעמים" **בגימ'** "אחד פסח ואחד חגיגה"

וירח את ריח בגדיו (כ"ז, כ"ז) פירש"י שנכנס עימו ריח גן עדן "וירח את ריח" **בגימ'** "ריח של גן עדן בא עמו"

ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד (כ"ז, ל"ג) פירש"י – ראה גיהנם פתוחה "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד" **בגימ'** "ראה גיהנם פתוחה"

אושר בעולם הזה

"חיי אושר בעולם הזה", מי לא יודע **ביאור ארבע מילים אלו?**

מהו האושר בעולם הזה? לכאורה הלא פשוט הוא, כי זה אשר יוכל להשיג את כל אשר יחפוץ הוא **המאושר**.

ומשם זה אנו סוברים לדבר פשוט, כי מי שהוא מסחר ובעל כשרון לאסוף עושר הוא המאושר, אך כשנשאל את אחרים אם פגשו או ראו אנשים מאושרים בעולם, בודאי "הן הן", יענונו. ואנו בעצמינו נראה לנו כי כן. הן בודאי יש גם בין העשירים אומללים, ויש גם בין המליונרים אשר מרירות ישבעו, אבל הרי רואים אנו בעינינו כי יש ביניהם בני אדם אשר בודאי נראים כמאושרים

הלא נראה את אופני דירתם ומאכלם ומשתם ומשרתיהם ומסעם ובמובאם ומוצאם ומרבית כספם זהבם ואבנים טובות וכו', אם כן בודאי אם לא יקרה להם איזה צרה צדדית, בודאי מאושרים המה. אך אם נעבור נא בין בני האדם ונשאלה את פיהם. לא נשאל את האחד על חברו, אלא את **כל אחד ואחד** על עצמו, ואז נדע ברור את האמת.

נתחיל לשאול את פי **העשירים**, אלו אשר כסף תועפות להם, אשר זהבם ישליכו בחוצות מרוב כל, אלה אשר בארמונות ידורו ובמכוניות היותר נהדרות יסעו, מה יענו לנו כל אחד מהם? לא אצלינו האושר ולא לנו הוא, הן לעושר זכינו ב"ע" רעה, אך אל ה"א" לא זכינו עדיין.

זה בא בקנאתו וזה בתאוותו, רובם רע להם בביתם, צרות משפחה, צרות בנים, צרות כל דבר אשר יצר להם.

נשאלה נא פי אחרים, אלה אשר **בינונים** המה במדרגות העושר, ונמצא כי עובדים המה עבודה רבה וקשה למען הרבות כסף.

נעמדה נא כרגע ונתיישב אולי בהם האושר האמיתי.

אבל כאן הוא הפלא הגדול, הלא כל ימיהם עסוקים המה לא ליהנות מאושרם, אלא להכין להם אושר, ואימתי יהיה להם פנאי ליהנות ולהיות מאושרים?

התשובה היא: **"לעולם לא"**! אז כשיזקינו ויעמדו על שערי מות,

אז ימצאו עצמם כמו עבר ובטל מן העולם, הן בעבודה התרגלו ועכשו שאין להם כח לעבוד במלאכתם, לא ימצאו שום טעם וענין בחייהם, ונראים המה כמו צל חיים, וככה הם בעיני עצמם,

ואם כן איה המה החיים המאושרים בעולם?

דבר זה מפורש הוא בדברי החכמים האמיתיים, חכמי התורה.

מפורש הוא במשנה (אבות ד', כ"א):

"הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם"

העולם כאשר בראו השם יתברך עולם מאושר הוא, אלא אנו אשר יצאנו מעולם האושר אל עולם הסבל על ידי שלושת הכוחות הללו אשר הוציאנו ממנו, ואם אדם יברח מן הקנאה והתאוה והכבוד היינו שיגרשם מלבנו, לא רק אושר יהיה לו אלא גם עושר ב"ע" טובה, כמאמר רבותינו (אבות ד', א'): **"איזהו עשיר השמח בחלקו"** לא אמרו שגם הוא עשיר, ולא אמרו שעשיר גדול הוא, אלא אמרו שרק הוא העשיר – איזהו עשיר – וזולתו לא רק שאין אושר, אבל גם עושר איננו.

אמנם זהו פשר דבר: **אין שום אושר גשמי בעולם רק אושר רוחני. מי שהוא עשיר ברוחניות הוא הוא המאושר, ולא אחר בשום פנים.**

(מכתב מאליהו חלק א')